

Aus urbanes

Text i fotos de **Pere J. Garcias**

Ai, la crisi! Agafar el cotxe o un autobús per anar a fer una volta pel camp s'ha posat car! Allò que fèiem fa uns anys... sí, quan ens pensàvem que érem rics, de tenir un parell d'hores i partir al Salobrar o a s'Albufera a passar l'estona observant aucells s'ha convertit en una activitat de risc, si més no, econòmic. És pitjor que invertir en preferents!

Bé, bromes a part no cal partir a llocs llunyans per poder fruit de l'observació de les aus. Si bé als pobles i ciutats el camp està a tocar de casa, sobretot els petits, a Palma la cosa se complica i a molts de barris la natura sembla molt llunyana. Però si mirau amb els mateixos ulls (com no pot ser d'altra manera) però amb una altra visió descobrireu un munt d'espècies

que fan tot el seu cicle vital dins la ciutat mateixa, a més d'unes altres que hi passen bona part de l'any. Us apuntau a fer una volta per Palma i descobrir espècies que ni imaginàveu que hi vivien? Doncs endavant.

Per començar ens fixarem en l'hàbitat a priori més inhòspit per a les aus: els terrats i les teulades dels edificis. A banda

Falzia, *Apus apus*

de l'ubic gorrió teulader (*Passer domesticus*) podem trobar-hi les falzies (*Apus apus*) que, si bé toquen poc la terra, quan ho fan és sota les teules i als forats dels edificis més alts, on nien. El cabot (*Delichon urbicum*) és molt més abundant als pobles però a Palma hi ha petites colònies, com una a prop de sa Riera. També podrem trobar colles de xoriguer (*Falco tinnunculus*) estratègicament distribuïdes, ja sabeu, per allò de la competència, el territori i tot això. Els coa-rotges de barraca (*Phoenicurus ochruros*) agafen una sèrie d'edificis com a territori i no deixen que s'hi atraqui cap altre individu. Les escaramusses aèries són molt distretes d'observar. Aquests darrers sols són hivernants i a mitjan març marxen fins a finals de setembre. De tant en tant es veuen pàsseres (*Monticola solitarius*) que també passen l'hivern als terrats i fins i tot canten des de les antenes. També són territorials i he pogut observar moltes vegades, perquè els tenia just a l'edifici de davant on treballava, les bregues dels mascles per l'hegemonia del terrat.

Molts de vosaltres us demanareu i què mengen? Doncs els coa-roges, animalons de tota casta que cerquen entre els tests i les jardineres però també miques de pa de les terrasses, com els gorrions i els ulls de bou (*Phylloscopus collybita*). Les pàsseres s'alimenten de dragons i els xoriguers de tot l'anterior, a més de qualche canari o periquito mal vigilat!

Als parcs i jardins és on la diversitat augmenta considerablement i, a banda de les aus ja esmentades, manco les falzies i les pàsseres, s'hi troben vitrac (*Saxicola torquata*), busqueret capnegre (*Sylvia melanocephala*) i de capell (*Sylvia atricapilla*), mèrlera (*Turdus merula*), verderol (*Carduelis chloris*), gafarró (*Serinus serinus*), trencapinyons (*Loxia curvirostra*), cadenera (*Carduelis carduelis*), passerell (*Carduelis cannabina*) i capferreric (*Parus major*). A l'hivern se'ls afegeixen els xàtxeros blancs (*Motacilla alba*) i cendrós (*Mo-*

Gafarró, *Serinus serinus*

Coaroja de barraca, *Phoenicurus ochruros*

Gavina roja, *Larus audouinii*

tacilla cinerea), ropits (*Erithacus rubecula*) i lleonets (*Carduelis spinus*) i a l'estiu menjamosques (*Muscicapa striata*). Les tòrtres turques (*Streptopelia decaocto*), els tudons (*Columba palumbus*) i els coloms domèstics (*Columba livia* var. *domestica*) són per tot arreu i no és rar veure un puput (*Upupa epops*) furgant davall una mata. A sa Riera no és difícil veure-hi qualque xivitona (*Actitis hypoleucos*) anant amunt i avall recercant cabots, insectes aquàtics i terrestres. Les gavines d'hivern (*Larus ridibundus*) i de cames grogues (*Larus michahellis*) són habituals banyant-se i bevent i just a la desembocadura, vora el mollet de pescadors. Hi ha vegades que es pot veure furtivament qualque arner (*Alcedo atthis*). Al molls i a tot el passeig marítim es poden albirar, a part de les gavines, agró blanc (*Egretta garzetta*), llambritja de bec llarg (*Sterna sandvicensis*), gavina roja (*Larus audouinii*), corb marí (*Phalacrocorax aristotelis*), corpetassa (*Phalacrocorax carbo*) i amb un poc de sort tiruril·los camanegra (*Charadrius alexandrinus*) i menut (*Charadrius dubius*), girapedres (*Arenaria interpres*), corriol tres-dits (*Calidris alba*) i gavina capnegra (*Larus melanocephalus*), a més de les xivitones.

Però hi ha una espècie molt abundant que no utilitza les ciutats ni els pobles durant el dia però que s'hi aplega en gran nombre a la colgada; són els estornells (*Sturnus vulgaris*). Qui no ha vist mai una colgada al Born de Ciutat no sap el que és: una cridòria que quasi no et deixa parlar i uns niguls negres que tapen el cel a estones, dels quals cau una pluja blanca però molt més tèbia i pudenta que la neu. No poques vegades són encalçats per un o més falcons

pelegrins (*Falco peregrinus*), el que els obliga a fer giragonses i canvis sobtats de direcció d'una bellesa plàstica espectacular.

L'espai aeri de la ciutat és emprat per a moltes espècies com a camp de caça, com el cas ja esmentat del falcó pelegrí, però també és habitual als capvespres estiuencs veure-hi falcons marins (*Falco eleonorae*) patrullar per aglapir qualque falzia jove despistada, un gorrió inexpert o una ratapinyada massa matinera o purament de pas, moment en què també es poden albirar grues (*Grus grus*), falzi-es reials (*Apus melba*), oronelles (*Hirundo rustica*), cabots de roca (*Ptyonoprogne rupestris*), sebel·lins (*Burhinus oedicephalus*) i fins i tot voltors negres (*Aegypius monachus*).

La nit no atura el trull de les aus, perquè el dels humans l'estimula, i així les òlibes (*Tyto alba*) es poden veure (més aviat sentir) pel barri antic, i els ravals les nits càlides de la primavera tenen per banda sonora el xiulet del mussol (*Otus scops*) sovint mesclat amb el crit planívol del sebel·lí. Amb sort podreu trobar també qualque mussol banyut (*Asio otus*) travessant en vol baix la via de cintura.

Si es cercen, hom pot observar espècies més rares, no per escasses sinó per poc habituals a la ciutat, com l'esplugabous (*Bubulcus ibis*) - encara que de cada vegada és més comú als ravals de ciutat -, les juies (*Vanellus vanellus*) i a la costa la curlera (*Numenius phaeopus*), l'ànnera peixatera mitjana (*Mergus serrator*), el pingdai (*Alca torda*) i, poques vegades, la negreta (*Melanitta nigra*). I tot això sense parlar de les espècies introduïdes com la cotorra

argentina (*Myopsitta monacha*) o la de Kramer (*Psitacula kra-meri*).

Com veieu, no cal agafar cap tipus de vehicle, com no sigui una bicicleta que és de franc i no contamina, per passar una bona estona en companyia d'aquestes criatures. De fet, si hi viviu a prop o us ve de gust caminar una estona, és molt recomanable visitar el bosc de Bellver i aquí hi podrem afegir diverses espècies al nombre total. Però aquesta és una altra història.

De tot això es poden extreure moltes preguntes i poques conclusions, veiem:

-Quantes d'aquestes espècies crieu a Palma? -Sempre hi han estat o n'hi ha hagut algunes que l'han colonitzada recentment? -El canvi de moltes barriades de cases baixes amb molta teula per finques altes sense cap o molts pocs tipus de forats és un factor limitant o una oportunitat per a noves espècies? -El canvi d'actitud de molta gent envers la natura i els animals cap a una major conscienciació i, com a conseqüència, una major protecció ha fet fàcil l'assentament d'algunes espècies? -La presència de trasts, instal·lacions i parcs poc gestionats i més salvatges com la falca verda, el canòdrom i parts de sa Riera augmenten l'espectre d'espècies o el limiten?

Algunes d'aquestes preguntes tenen una resposta, si més no, provisional. És evident que les mèrleres són molt més abundants ara que fa anys, fins i tot fa prop de vint-i-cinc anys no se'n veia ni una per Ciutat. Això mateix podríem dir dels tudons, les tòrtres turques i els ropits. Moltes altres possiblement sempre hi han estat, però no sabem des de quan, com els fringílids, els coa-roges i els ulls de bou. Crec que la pregunta més interessant serà si el futur de les ciutats amb edificis sense teula àrab ens durà irremeiablement a una forta baixada de les falcies o s'adaptaran als nous edificis. El futur ho dirà, però és un camp poc estudiat a les illes i hauríem de canviar això amb seguiments periòdics de les espècies, la fenologia i la reproducció. El repte està plantejat, és el moment d'acceptar-lo. Per cert, totes les espècies citades aquí les he vistes personalment, i de ben segur que me'n deix alguna, però hi ha companys que n'han vist d'encara més rares. •

Falcó, *Falco peregrinus*

Corriol tresdits, *Calidris alba*

I aquí, què hi veus?

Què ens diuen els detalls de la imatge sobre aquest aucell?

Per **Pere J. Garcias**

1 Té el costum de cantar des de la part superior dels arbusts del seu hàbitat.

2 En els mascles hi ha un fort contrast entre la part superior del cap, gris blavós, i la gola. En les femelles, el contrast és menor, amb el capell marró d'igual intensitat que en l'esquena.

3 El panell marró rogenc el separa de manera inequívoca d'altres espècies semblants com el busqueret de garriga (*S. cantillans*) i el capnegre (*S. melanocephala*), sobretot en les femelles.

4 El color del pit del mascle és rosa marronós. No hi cap altre espècie de busqueret que criï a les Balears amb aquest color al pit.

5 El bec fi és característic del gènere. No sols s'alimenta de insectes, sinó també de matèria vegetal i fruita.

6 L'anell ocular blanc el distingeix d'altres espècies semblants i li dona nom en diversos idiomes.

El busqueret trencamates, *Sylvia conspicillata*

Repasant les espècies tractades en aquesta secció, he vist que encara no havia esmentat el gènere *Sylvia*, entranyable gènere de passeriformes, que empara i dona nom a una família amb moltes espècies repartides quasi per tot el planeta, però amb l'origen al Vell Món. És una família que podríem anomenar calaix desastre i que cada pocs anys és dividida o ampliada pels taxonomistes, als que els encanta canviar i tornar a canviar i, a la fi, deixar com al principi els noms de plantes i animals.

Sylvia ve del llatí *silva*, bosc, que es refereix als costums amagadissos i furtius de moltes espècies. Linneus degué definir el gènere sobre espècies forestals com el busqueret de capell (*S. atricapilla*) o el mosquiter (*S. borin*), comunes al centre i nord d'Europa, perquè si hagués estat al mediterrani, l'espècie aquí avui tractada, probablement no l'hagués batiada *Sylvia*, sinó, potser, *Thymusa* (del llatí *thymus*, tem o farigola). Tot això, és clar, fent taxo-

nomia ficció!. El nom específic, *conspicillata*, també ve del llatí *conspicilla* (mirador) pel costum de cantar des dels capcuruculls dels arbusts.

Anem amb els noms vulgars. En català estàndard és *tallarol trencamates*, que és l'adoptat aquí com oficial, això sí, emprant el genèric de Mallorca i Menorca busqueret (a Eivissa els diuen *enganya-pastors* i *ganyets* a Formentera). En castellà se l'anomena *curruca tomillera*, nom agafat del mot llatí que identificava un petit aucell indeterminat citat per Juvenal i el substantiu tem; en gal·lès *papuxa tomiñeira*; en portuguès *toutinegra-tomilheira*; en basc, *ezkai tximboa* (*ezkai* és tem); en francès, *fauvette à lunettes* (amb ulleres) que vendria del color groc i de l'anell ocular blanc; en anglès *spectacled warbler*, literalment "refilador amb ulleres", igual que l'alemany *brillengrasmücke*, que vol dir "el que s'amaga (*mücke*) a l'herba (*gras*) amb ulleres", idèntic al neerlandès *brilgrasmus*;

en danès tornam al cantor (*sanger*) amb ulleres, *brillesanger*, com en suec, *glasögonsångare*, i islandès, *glámsöngvari*.

Ja per acabar, una curiositat. El nom finès d'aquest aucell és *pikkupensaskerttu*: *pikku* vol dir literalment poc, *pensas* és arbust i *skerttu*, genèricament, busqueret. Bé, doncs si ajuntam els dos darrers tenim *penskerttu*, que és el nom del busqueret de batzer (*Sylvia communis*) i, si li afegim *pukku*, tenim literalment "un busqueret de batzer però poc", o manco o menor o petit, estirant el significat. A qualsevol guia d'aus veureu que el busqueret trencamates és una versió en miniatura i més contrastada del primer. De fet, un dia per la serra de Madrid cercava busquerets de batzer amb reclam i, sense adonar-me'n, vaig posar el reclam del trencamates i quan comparegué un mascle vaig pensar "quin mascle més pintat!" fins que vaig descobrir l'error d'identificació!